

Özgürlük ve Eşitlik İçin Praksis: Highlander Halk Okulu

*Zeynep Alica**

*Bizler değişip kendi derterimiz için harekete geçene dek
hiçbir şey değişmeyecek.*

Myles Horton

Tüm dünyada eşitlikçi ve özgürlükçü idealleri hayata geçirmek için halk eğitiminin gerekli olduğunu düşünen insanlar birbirlerine akıl ve tecrübe kaynağı oluşturuyorlar. Başlangıçta işçilerin hakları için yola koyulup zamanla ABD'nin güneyindeki Sivil Haklar Hareketi için adeta bir odak noktasına dönüşen Highlander Halk Okulu hem bu kaynaklardan beslenmiş hem de eğitim tarihinde yetişkinler için eşitlikçi bilgi üretimi dendiğinde akla gelmesi gereken bir kaynağa dönüşmüştür.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, alicazeynep@gmail.com

Myles Horton'ın Hayallerinden Doğan Bir Vaha

9 Temmuz 1905'te Savannah Tennessee'de doğan Myles Falls Horton, eğitimin öneminin fazlasıyla farkında olan, toplumsal olarak aktif ve etraflarındaki sorunlara duyarlı bir anne babanın dört çocuğundan ilkidir. Öğretmenlik, işçilik gibi çeşitli işler yapmış olan aile yoksuldur ancak Horton anne babasından yardımlaşmanın ve eğitimin ne kadar önemli olduğunu öğrenmiştir. Thayer-Bacon'a göre (2004:8) ailesi eylemleriyle Horton'a etrafındaki insanlarla yardımlaşması gerektiğini, yaşamıyla anlamlı bir şeyler ortaya koymasını gerektiğini ve eğitimin başkaları yararına bir şeyler yapmaya yardım etmek için gerekli olduğunu göstermiştir. Myles Horton bulunduğu bölgede lise olmadığı için yaşadığı kasabadan on beş yaşında ayrılır. Bir yandan okurken bir yandan da fabrikada işçi olarak çalışır. Horton otobiyografisinde fabrikada çalışırken edindiği deneyimlerin örgütlenmenin ve kolektif eylemin önemini derinden kavramasını sağladığını söyler. Cumberland, University of Chicago ve The Union Theological Seminary gibi kurumlarda sosyoloji eğitimi alır ve çeşitli seminerlere katılır. Cumberland Üniversitesi'nde iken kampüste insanları bir araya getiren etkinlikler düzenlemeye çalışır. Yazın ise toplumsal sorunları tartışmak üzere yetişkinler için akşamları toplantılar düzenler. Ozone bölgesindeki insanların kilometrelerce yürüyerek bu toplantılara katıldığını, sorunlarına çare bulamamasalar da kendileri ile benzer sorunlara sahip insanlarla bir arada olmak için oraya gelmekte ısrarcı olduklarını gözlemler.

Arayış içinde bir genç adam olarak hem okuduklarından hem karşılaştığı insanlardan öğrenerek biriktiren Horton aslında birlikte büyüdüğü yoksul insanlara öğrendiklerini taşımanın ve yine o insanların deneyimlerinin birer öğrenme kaynağına dönüşebileceği bir eğitimin nasıl mümkün olabileceği sorusunun peşine düşmüştür. Girişken ve meraklı bir insan olan Horton, üniversite çevresinde geniş bir ağa sahip olur. Örneğin okulu kurduğunda kendisine finans desteği de sağlayacak olan Reinhold Niebuhr onu birçok isimle tanıştırmıştır.

John Dewey ve George Counts gibi zamanın önemli isimleri kurulduğu yıldan itibaren Highlander Okulu'na destek vermişlerdir.

Chicago, Myles Horton'ın düşünsel gelişiminde kritik buluşmalara olanak sağlamıştır. Knight'a göre Myles, Chicago'da sosyoloji eğitimi aldığı sırada Jane Addams ile sık sık görüşür (2014: 379). Jane Addams 1889 yılında Ellen Gates Starr adlı arkadaşı ile dünyaca ünlü Hull House adlı yerleşim evini kurmuştur. Göçün çok yoğun olduğu, göçmenlerin işsizlik, evsizlik ve bir dizi sorunla boğuştuğu bir dönemde Hull House bu insanlara çeşitli olanaklar sağlamaya çalışan bir merkez gibi çalışmaktaydı. 1930 yılında Myles Horton, Jane Addams ile sıkça görüşüp deneyimlerini dinleme fırsatı bulmuştu. Buradaki görüşmelerden ona kalan ise "Addams'ın demokrasinin hükümet yetkililerine değil, kendileri için en iyisini bilen insanlara dayandığı"nı söyleyen görüşleriydi (Knight, 2014: 380). Horton aktivist bir öğrenci olarak ütopyacı toplulukları ziyaret etmiş fakat bu toplulukların toplumdaki izole hallerinden pek de hoşlanmamıştı. Ancak yine Chicago'da tanıştığı iki Danimarkalı bakan ve onların Danimarka'daki halk okulları üzerine anlattıkları Horton için farklı bir yol açmıştı. Avrupa'ya gitmek için para biriktirmek üzere yazını çalışarak geçiren genç Horton 1931 sonbaharında Danimarka'ya gitmiştir. Danimarka'da halk okulunda geçirdiği dönemde standart bir müfredatı olmayan, devletin yasal düzenlemelerine tabi olmayan ve herhangi bir sınav uygulamayan bu okulları, eğitimlerine katılarak bizzat gözlemlemiştir. Highlander'da özellikle alan açacağı bir uygulama olan öğrenenlere ve öğreticilere bir arada yaşama ve bir arada eğlenme olanağı sağlama düşüncesini bu deneyimden edindiği söylenebilir. Belli bir süreyi bir arada geçiren akran bireylerin enformel bir öğrenme ortamında belli ilkeler çerçevesinde kendi deneyimlerini paylaşmaları ve bu tür bir eğitimin yetişkinlerde yarattığı özgüven artışı; Horton'ı geleneksel eğitimin dar kalıplarından çıkaran yetişkinlere dair bu gözlemi olmuştu. Danimarka ziyaretine dek yaptığı Marks ve Lenin okumaları, gözlemlediği grevler, sosyalist partiye üye

oluşu, üniversitede edindiği deneyimler Danimarka'daki halk okulu süreci ile birleşince Horton yeterli teorik altyapıyı oluşturduğunu düşünür. Freire ile konuşmalarından oluşan kitabın başlığında olduğu gibi artık Horton için 'yürüyerek yolu yapmanın' zamanı gelmiştir.

1932 yılında Tennessee'ye döner ve hayalini 1932 yılında Jim Dombrowki ve Don West ile birlikte Grundy County adlı bölgede kurduğu okul ile hayata geçirir. Grundy Country söz konusu yıllarda ABD'nin en yoksul bölgelerinden biridir ve "kömür madenciliği bölgenin tek geçim kaynağıdır" (Clark, S.,1975, s.123 aktaran Duncan, 2005 : 21). Okulu kurdukları alan varlıklı bir bankacının kızı olan ve tarih doktorası yapmış Dr. Lilian Johnson'a aittir. Emekli olduktan sonra bu bölgeye yerleşmiş olan Johnson da bölgedeki insanlara eğitim olanakları sağlamak ve onları ekonomik açıdan desteklemek niyetindedir ancak dışarıdan gelmiş biri olarak bölge halkı tarafından yadırganmıştır. Öte yandan halk Johnson'ın bölgeyi ekonomik olarak kalkındırmak için ilk fuarı düzenlemesini, üzüm yetiştiriciliği için çaba harcamasını da saygıyla karşılamıştır.

Adını Halkından Alan Okul: Highlander

1930'lu yıllarda Highlander adı okulun bulunduğu Appalachia bölgesine halk arasında verilen bir isimdi. Dağlık bir bölge olması nedeniyle halk kültüründe bir yer edinen bu isim okulun kurucuları Horton ve West tarafından benimsenmişti (Adams, 1972, November, pp. 502-503 aktaran Duncan, 2005: 21). Okul kurucularının politik duruşuna göre halk için kurulan bir okulun adı bölgedeki insanların kendilerine verdikleri adla ilişkili olmalıydı ki ilk adımdan itibaren dışarıdan bilinç taşıyarak değil içeriden hareketlenerek 'yol yürünebilsin'.

Okulun kuruluş yıllarında Myles Horton ve arkadaşları Highlander'ı demokrasi ve toplumsal adaletin hayata geçmesini amaçlayan insanların birbirlerini destekleyerek harekete geçmelerine olanaklar sağlayan bir kurum olarak kurgulamışlardı (Braden, 1991 aktaran Glowacki-Dudka ve Griswold, 2016: 107). M. Clark'a göre (1978

aktaran Duncan, 2005: 23) Highlander'ın yönünü belirleyen ilkeler şunlardı:

1. Demokratik eğitim ve karar verme süreçlerine inanmak
2. Gruplarla ya da grup kurmaya çalışan bireylerle çalışmak
3. Siyasal ve ekonomik çelişkilerin toplumumuzun kaçınılmayacak birer parçası olduğunu kabul etmek
4. Tüm katılımcıların atölye tartışmalarına dahil edilmesinin vurgulanması
5. Kısa süreli yatılı atölyelerin, insanların kendi sorunlarını çözmesi için bir araya gelmeleri amacıyla kullanılması.

Bu bağlamda Highlander'da düzenlenen atölyelere buldukları yerlerde oluşturulabilecek toplumsal hareketlere lider olma potansiyeli taşıyan kişiler çağrılmaktaydı. Horton otobiyografisinde düzenledikleri atölyelerin özünü şöyle tanımlamıştır: “Ben eğitim atölyesini öğrenenlerden oluşan bir çember olarak tasavvur ediyorum. Burada kullandığım ‘çember’ kavramı rastlantısal bir kavram değil, çünkü Highlander atölyelerinde bir masanın baş sandalyesi yoktur; herkes bir çember oluşturacak şekilde oturur” (Horton, 1998: 150).

Atölyelere çağrılan kişiler atölye süresi boyunca birlikte yiyor, içiyor, dans edip şarkı söylüyor ve kendi belirledikleri problemler üzerine kendi deneyimlerini paylaşarak tartışmalar yürütüyorlardı. Belli bir dizi ilke çerçevesinde insanlar birbirlerinden öğrendikleri ve öğrendiklerini yaşadıkları yere taşıma vaadini kabul ettikleri dönüştürücü deneyimler yaşıyorlardı. Katılımcılar heterojen bir yapıya sahip değildi, doktora eğitimi olan ile okuma yazma bilmeyen aynı çember etrafında yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak için birlikte tartışıyorlardı. Bir kitap ya da ders materyali değil deneyimler dinleniyor ve paylaşılıyor. Horton'a göre (1990: 131) katılımcıların bazıları utanmalarına rağmen bir süre sonra kendilerini tartışmalarda öne çıkmış halde bulmaktaydılar çünkü Highlander çalışanları bir

toplantıya kendi değerlerini empoze etmeyi reddediyorlardı. Highlander kurucularına göre “eğitim eğitmenin ağzından çıkan şeylerden öte, diğer kişiye olan, onda gerçekleşen bir şeydir”.

Highlander’da eğitimcilerden aslında birer kolaylaştırıcı olmaları beklenmekteydi. Katılımcıların kendilerini değerli ve güvende hissetmelerini sağlayan, tartışmalara katılmalarının, fikirlerini ortaya koymalarının kıymetli olduğunu onlara hissettiren eğitmenler aslında insanların karar veren, demokratik işleyişlere dahil olan birer eyleyene dönüşmelerini sağlamakla görevliydi: “Halk eğitimi insanlara karar verme konusunda deneyim kazandırmalıdır. Çoğunluk insanların karar verebilme becerisine sahip olduğunu varsayar fakat çoğumuzun gerçekten önemli olan şeyler konusunda karar almasına izin verilmez” (Horton, 1998: 134).

Başlangıç yıllarında West ve Horton ABD’nin güneyinde işçi hareketine liderler yetiştirmeyi hedeflemişlerdi. 1932 yılı ABD ve özellikle de okulun bulunduğu bölge açısından ciddi bir ekonomik bunalımın yaşadığı bir yıldır. Horton başlangıçta okul çevresindeki insanların okula dönük olası önyargılarını kırmak için onların davet edildiği toplantılar düzenleyerek yola koyulmuştu. Amacı bir güven ortamı oluşturmaktı. Highlander öncelikle insanlar sosyal etkinliklere ihtiyaç duydukları için onların şarkı söyleyebilecekleri, dans edebilecekleri, hikayelerini paylaşabilecekleri, konuşabilecekleri ve birbirlerini tanıyabilecekleri bir mekan olarak kendisine yer edindi. Zira bir topluluk haline gelebilmenin mümkün olması için öncelikle insanların içinde buldukları parçalı ve ayrık hallerden çıkmaları gerekiyordu.

Müzik, özellikle de yerel halkın kendi şarkıları ve dansları Highlander’da yürütülen atölyelerde katılımcıların kaynaşmalarını çabuklaştıran bir role sahipti. 1935 yılında Highlander’a ziyaret için gelen ve Myles Horton ile evlenen Zilphia Horton, hem Highlander’ın müzikle ilişkisinde hem de Sivil Haklar hareketi’nin marşına dönüşen We Shall Overcome şarkısının ortaya çıkışında çok önemli rol oynamıştır. Highlander’ın kültürel çalışmalar yöneticiliğini sürdüren

Zilphia Horton halk kültürü kaynaklarının toplumsal dönüşüm için bir araç olarak kullanılması üzerine yoğunlaşmış, katılımcıların bu alandaki birikimlerini harekete geçirmiştir.

1933-1939 yılları arasında Highlander dağlık bölgelerde yaşayan yoksul halk için kırsal eğitim programları düzenlemiştir. İnsanların talepleri doğrultusunda çocuk psikolojisi, coğrafya, ekonomi gibi derslerin yanı sıra bahçecilik, drama ve piyano dersleri bu eğitim içeriğinde yer almıştır. Öte yandan Horton ve arkadaşları hiçbir zaman bir yetişkin eğitim merkezi gibi çalışmayı amaçlamamıştır. Esas amaç daha önce de vurgulandığı gibi toplumu dönüştürecek liderlerin kendi potansiyellerini fark edebilecekleri bir öğrenme ortamı oluşturmaktır.

1933 yılından itibaren Highlander çalışanları bölgelerindeki grevlere destek vermiştir. Örneğin Wilder madencilik şirketinde işçiler grev yaparken Highlander çalışanları yiyecek ve giysi desteği sağlamıştır. Bu destek nedeniyle Highlander bombalanma tehlikesi atlattı, Myles gözaltına alınmış, grevcilerin lideri ise arkadan vurularak öldürülmüştür (Thayer- Bacon, 2004: 11). Uzunca bir süre çevrede gerçekleşen grevlere destek veren, işçilere biraya gelme olanağı sağlayan Highlander, işçi hareketinin yoğun olduğu yıllarda önemli bir merkeze dönüşmüştür. 1947 yılında Congress of Industrial Organisations (CIO) işçi eğitimini kendi programlarını oluşturarak yapmaya başlamıştır. O yıla dek Highlander emek hareketinin ihtiyaçlarını karşılamış, örgütlenme için gereken her türlü eğitimin sağladığı bir merkez işlevini de görmüştür. 1940'ların sonu ve 1950'li yılların başında Highlander'da çiftçilerin kooperatifleşmesi için eğitimler verilmiş fakat bu alanda işçi hareketindeki kadar başarılı bir örgütlenme oluşturulamamıştır.

Horton kendi çalışmalarında öğrenciliğinden itibaren siyah Amerikalılarla birlikte hareket etmişti. Highlander'ın eğitimcileri arasında Dr. Lewis Jones gibi dikkate değer siyah öğretmenler hep yer almıştı. Horton ve ekibi işçiler ve yoksullara dönük eğitimler, grev destekleri ile geçen çalışmalar sırasında ırkçılığın çok önemli bir sorun

olduğunu gözlemlemişlerdi. Örneğin 1940 yılında Highlander hizmet verdiği sendikaları siyahlara ayrımcılık yapan sendikalara destek sağlamayacağı konusunda uyarılmıştı (Thayer- Bacon: 2004).

Sivil Haklar Hareketi'nde Highlander'ın Yeri

Güney eyaletlerinde geçerli olan Jim Crow yasaları nedeniyle ırka dayalı mekansal ayrıştırmalar gündelik hayatı siyahlar açısından çekilmez kılarken bir yandan da siyahların seçilme hakları önüne ciddi engeller konmuştu. Siyah bir vatandaşın oy kullanabilmesi için anayasa maddelerini okuyabilmesi şart koşulmaktaydı. 1953-1961 yılları arasında Highlander ABD'nin güneyinde yaşayan siyahları cesaretlendirmek ve yurttaş olarak tüm haklarını alabilmeleri için güçlendirmek amacıyla 3 eğitim programı düzenlemiştir. 1953 yılında en yüksek mahkemenin okullardaki ayrımcılığın kalkması için bir karar vermesiyle birlikte Highlander bu alanda atölyeler yapmaya başlamıştır. Yetişkinler bir öğretmenle birlikte öğrenme ortamında iken utanma ve aşağılanma duygusu yaşadıkları için Horton ve diğer Highlander çalışanları siyah yurttaşlara dönük eğitimlerde bir başka yöntem denemişlerdi. Siyah Eşitliği Hareketinin büyükannesi Septima Clark ve Esau Jenkins'in yürüttüğü eğitim çalışmalarında Septima Clark'ın yeğeni Bernice Robinson okuma yazma eğitmeni olarak çalışmıştır. Aslında bir terzi olan Bernice okuma yazma öğrenenler için kendileri gibi biriydi ve ortalama bir öğretmenden daha başarılı sonuçlar elde etti. Okuma yazma bilmeyen siyahlar bu eğitimlerin ardından yurttaşlık testlerini geçmeyi başararak oy hakkı kazanmışlardır. Ayrıca Afrika kökenli Amerikalı siyahlar tarafından açılan ve yönetilen Yurttaşlık Okullarının eğiticileri Highlander'da eğitim almaktaydılar. Sivil Haklar Hareketi'nde de öne çıkan Rosa Parks, Bernice Robinson, Andrew Young ve Highlander'ın kuruluşunun 25. Yılına katılan Martin Luther King Jr. Yolu Highlander'dan geçen önemli isimler arasında yer almaktadır. Highlander işçi hareketine yaptığı katkının bir benzerini Sivil Haklar Hareketi'nin gelişmesi sürecinde de yapmış, kendi bünyesindeki

yurttaşlık eğitimlerini Martin Luther King'in Southern Christian Leadership Conference (SCLC)'ye yöneltmiştir. Bu süreçte başta FBI olmak üzere çok çeşitli saldırılara maruz kalan Highlander bir yandan da öğrenci hareketini besleyecek atölyeler düzenlemiş, öğrencilerin düzenledikleri ayrımcılık karşıtı protestoları desteklemiştir.

Highlander Sivil Haklar Hareketi'ne yalnızca eğitim desteği sağlamamış aynı zamanda güneyde siyahlar ve beyazların eşitlikçi bir yerde buluştukları, aynı masada yemek yiyip birlikte dans ettikleri, şarkı söyledikleri bir mekan işlevi görmüştür. Bu tür bir paylaşım siyahların özgüven geliştirmeleri açısından çok kritik öneme sahiptir. Nitekim 1955 yılı Ağustos ayında Highlander'da geçirdiği atölye günlerinin kendisinde bıraktığı etkiyi anlatırken Rosa Parks da bu boyutun altını çizmiştir: "42 yaşındaydım ve o zamana dek beyazlardan bana dönük düşmanlık hissetmediğim çok ender zamanlardan birini geçirdim orada" (<https://rosaparksbiography.org/bio/highlander-folk-school-and-the-criminalization-of-organizing/>). Atölyeye katılmadan önce oldukça gergin olan Parks, 47 diğer katılımcı ile birlikte Highlander'da iki hafta geçirir. Atölyeyi yürüten Septima Clark'tan çok etkilenmiştir.

Sivil Haklar Hareketi ve Highlander'ın bir diğer güçlü ortaklığını hareketin şarkıları oluşturmuştur, özellikle de hareketin marşına dönüşen We Shall Overcome şarkısı. Highlander'ın kültürel çalışmalarını yöneten Zilphia Horton, We Shall Overcome şarkısını ilk olarak Highlander'daki atölyelere katılan tütün işçilerinden öğrenir. Şarkının kökleri eski bir gospel dayanır, I'll be all right someday adlı bu gospel, 1945 yılında Güney Caroline Tütün ve Tarım İşçileri Sendikasının siyah üyeleri tarafından bir mücadele şarkısına dönüştürülmüştür. Zilphia şarkıyı Highlander'ı sık sık ziyaret eden folk şarkıcısı Pete Seeger'a öğretir. Seeger ise şarkının sözleri ve ezgisinde küçük değişiklikler yaparak son haline getirir (https://www.huffpost.com/entry/we-shall-overcome_b_3835195).

We are not afraid dizesi 1957 yılında Highlander'a yapılan bir polis baskınında karanlıkta çepeçevre sarılan öğrencilerden biri olan 13

yaşındaki Jamalia Jones tarafından şarkıya eklenmiştir. Şarkının oluşum biçimi Highlander'ın eğitim anlayışı ve eğitim yöntemini de çok iyi özetlemektedir. Her ne kadar başlatıcısı ve fikir babası olarak Myles Horton öne çıksa da Highlander birçok insanın aklı ve yüreğiyle ilmek ilmek dokunan bir yer olmuştur. 1961 yılının Aralık ayında mahkeme kararıyla kapatılan Highlander'a yöneltilen suçlamalar arasında "lisanssız bira satmak, siyah ve beyazların aynı okula devam etmesine izin vermek, aynı evde hep birlikte yaşamalarına olanak sağlamak" gibi başlıklar yer almıştır (Duncan, 2005: 51).

Highlander Araştırma ve Eğitim Merkezi

Highlander Halk Okulu'nun kapatılmasından kısa bir süre sonra Horton okulun adını değiştirir, yeni bir eğitim fonu olarak okulu Knoxville'e taşır. Bir süre sonra ise siyah toplulukların bulunduğu bu yerden halen varlığını sürdürmekte olduğu New Market, Tennessee'ye taşınan okul 1982 yılında insan hakları lehine yürüttüğü çalışmalar nedeniyle Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

Günümüzde Highlander feminist hareketler, LGBTİ hareketi ve Sivil Haklar Hareketi'nin bir tür devamı gibi düşünülebilecek Black Lives Matter gibi toplumsal hareketleri desteklemekte, bu toplumsal hareketlere liderler yetiştirmek üzere atölyeler düzenlemektedir. Highlander'ın kuruluşundan itibaren peşinde olduğu toplumsal adalet ve eşitlik için insanları bir araya getirme fikri varlığını sürdürmektedir. Nitekim 2013 yılında bir atölye katılımcısı da bu sürekliliği şöyle ifade etmiştir: "Highlander bir irfan kaynağıdır. Highlander hala buradadır. Yuvarlak Masa'nın Şövalyelerinin aksine, buradaki katılımcılar sallanan sandalyelerde oturmaktadır, ama tıpkı şövalyeler gibi onlar da toplumsal adalet için çalışmak üzere bir araya gelmekte. Highlander'ın tarihi beni bu yere çekti... Hayal kırıklığına uğramadım; buranın ruhu ve kültürü dağ manzarasında, sallanan sandalyelerde, sanat eserlerinde ve kahramanların hayaletleriyle capcanlı duruyor hala (Glowacki- Dudka, 2016: 120).

KAYNAKÇA

Bill Moyer's Journal (BBC TV Programme). (1981). Myles Horton- The Adventures of a Radical Hillbilly- A Wisdom Teacher for Activism and Civic Engagement

Duncan, J. D. (2005). "Historical Study of the Highlander Method: Honing Leadership for Social Justice." *Electronic Theses and Dissertations*. Paper 996. <http://dc.etsu.edu/etd/996>

Glowacki-Dudka, M. And Griswold, W. (2016). Embodying Authentic Leadership Through Popular Education at Highlander Research and Education Center. *Adult Learning*: Vol 27, No: 3. 105-112

Horton, M. with J. and H. Kohl. (1998). *the long haul: an autobiography*. New York: Teachers College Press.

Rosner, H. (2014). 'A School for Problems' Gender and the Development of Citizenship Education at the Highlander Folk School During the Civil Rights Movement. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Columbia University

Myles, H. and Paulo F. (1990). *We Make the Road by Walking: Conversations on Education and Social Change*. Philadelphia: Temple University Press

Thayer-Bacon, B.J. (2004). An Exploration of Myles Horton's Democratic Praxis: Highlander Folk School. *Educational Foundations*, Spring, 5-23

Yararlanılan İnternet Kaynakları

<https://rosaparksbiography.org/bio/highlander-folk-school-and-the-criminalization-of-organizing/>

https://www.huffpost.com/entry/we-shall-overcome_b_3835195

<http://richgibson.com/overcomehistory.html>